D•N

31/12 1950

De två världarna

År 1942, mitt under kriget, reste Wendell Willkie, republikansk presidentkandidat år 1940, på uppdrag av sin segrande motståndare Franklin Roosevelt runt jorden för att besöka USA:s allierade, i första rummet de ryska och kinesiska statscheferna. Willkie, en vänlig och hoppfull man, som såg framtidsriket bakom hörnet, fann att världen genom trafikens och de ekonomiska förbindelsernas utveckling såtillvida höll på att bli en enhet som att alla var beroende av varandra. Hans slutsats blev att [illegible] svetsas samman genom en internationell organisation, och sin bok från resan kallade han därför *En värld*. När nazismen och fascismen, som för tillfället hindrade mänsklighetens framsteg mot enighet, besegrats av de fredsälskande staternas stora allians var tiden inne att skapa *en* värld, att dra de politiska slutsatserna av att jorden blivit mindre och folken kommit varandra närmare.

Den tanken troddes av många förverkligad då Förenta nationerna byggdes upp år 1945. Att organisationen var bräcklig och svårigheterna väldiga hade man klart för sig. Men behovet av enighet, eller åtminstone av tolerans, syntes så klart och allt dominerande att en pessimism tedde sig ondskefull. Hade inte, skrev ett antal av världens mest framstående forskare för fem år sedan, förstörelsemedlen blivit så fruktansvärda att redan av detta skäl en fredlig samman-levnad var nödvändig; valet stod, förkunnade bokens titel, mellan *En värld eller ingen*.

Realiteten har i stället blivit *två världar*, skilda genom idéer, fruktan och hat som knappast någonsin förr i senare historia. Rikedomen, möjligheten till produktion, är trots krigets härjningar vida större än förr, nyttan av samverkan och utbyte är mera påtaglig, avstånden krymper. Men de politiska murarna har blivit högre och starkare.

Redan däri att den ena världen kan betecknas som fri, den andra som totalitär ligger en antydan om läget och dess orsaker. Den fria världen får — i varje fall till större delen — sin prägel av humanitära idéer, kristna eller profana, men dessa idéer utmynnar i kravet på självständighet och självverksamhet för den enskilde; vare sig man talar om det inre ljuset eller om personlighetens värde, är det människans utveckling genom insikt och väljande som avses. Därför är den fria debatten och allt vad därtill hör det essentiella; till och med den totalitära världens agenter ges rätt att fritt verka, trots vissheten om att deras framgång skulle medföra frihetens undanröjande för alla andra. I den kommunistiska regimen — som efter fascismens och nazismens besegrande förkroppsligar den totala staten — är däremot enhetligheten i åsikter program och praktik. Åsikterna kan inom en ganska vid ram förändras, men de måste i varje situation vara lika för alla; härskarna ser till att vissa åsikter gäller, att andra utrotas — medan en tredje grupp av åsikter, de indifferenta, begränsas till ett minimum.

Den fria världen var efter kriget, då allt inriktats på att besegra nazismen, beredd till eftergifter för och samarbete med den totalitära regimen i öster. Nu efteråt kan det med [illegible] alltför långt i sin eftergivenhet, påverkad av förhoppningar som snart avslöjades som illusioner. En rad stater och folk offrades i hopp om att vinna samförstånd, en rad fördragsbrott erkändes i tysthet för att undvika konflikter. Sannolikheten talar för att denna politik eggade erövringslusten; säkert är att denna inte stillades. För kommunismen framstod själva tillvaron av fria folk som ett hot mot den ordning som på förut okänt sätt satte tvånget i system. Det dröjde länge innan nya aggressioner, nya erövringar ledde till försök att mot den totalitära internationalen ställa en frihetens international. Endast inför det mest uppenbara och omedelbara hot kunde viljan till självbevarelse framkalla strävan till sammanslutning av de hotade.

Någon befriande känsla av heroism finns inte i den motståndsrörelse som sålunda steg för steg växt fram. Krigets ohygglighet är så allmänt insedd, det fredliga arbetet har så allmänt kommit att betraktas som det högsta värdet att själva nödvändigheten av ett starkt försvar och en politisk sammanhållning i försvarets tecken snarare förnims som något bittert och kränkande. Önskan att komma ifrån hela saken genom att blunda för hotet eller för skillnaden mellan [illegible] betydelsen av den egna insatsen framträder därför som frestelse och fara. Men under det gångna årets kriser — de svåraste efter kriget — har insikten om hotet och om att det kan avvärjas blott genom samverkan och solidaritet blivit starkare. Om kriget skulle komma, ger endast denna väg garanti för segern — den är därigenom också den enda möjligheten att trygga freden. Aldrig har en sammanslutning till självförsvar haft mera ärliga syften och mera tvingande motiv än i dag.

Läroverkslärarnas löner

Till de grupper som hos 1949 års tjänsteförteckningskommitté anmält önskemål om bättre lönevillkor hör läroverkslärarna. Deras krav är synnerligen befogade. Samtidigt som denna yrkesgrupp i likhet med många andra inom de högre tjänstemannaskikten fått vidkännas en stark relativ standardsänkning sedan 1930-talet, har den fått en betydande ökning av arbetsbördan. Klasserna har svällt ut, skrivlagen ökat och framför allt: stora krav ställs på personligt engagemang från läroverkslärarnas sida om den försöks- och reformverksamhet som påbörjats skall ge ett gott resultat.

Läroverkslärarna har, om man räknar in den nuvarande praktiska utbildningen, en även för akademiska förhållanden lång utbildningstid. För en läroverksadjunkt räknar man således med 6,5 år (8 när det gäller teologer), för tandläkare 5, för civilingenjörer, agronomer, jägmästare och lantmätare 4 samt för civilekonomer 3 år. Lektorns utbildningstid uppgår till 13 år, under det att läkaren (med. lic.) får räkna med 8 år. Möjligheterna att under utbildningstiden ha förvärvsarbete torde vara likartade för samtliga kategorier. Redan dessa siffror säger — då de akademiska examensbetygen genomsnittligt är högst bland lärarna — att det är orimligt att läroverkslärarna tillhör våra sämst betalda akademiker.

I diskussionen om läroverkslärarnas löner har deras korta arbetstid — cirka 9 månader om året — ofta anförts. Uppenbart är att denna sammanhängande ledighet är en betydande fördel; den ger bättre möjligheter än en mer spridd fritid. En inom Läroverkslärarnas riksförbund pågående utredning har emellertid redan givit det beskedet att lärarna under läsåret får ta igen i arbetsprestationer vad de slipper under de långa ferierna. Deras arbetstid per år uppgår till 2.300 timmar, under det att man inom folktandvården och statsförvaltningen räknar med 1.900 timmar om året och för en industriarbetare med 2.400 timmar, vilken senare siffra kommer att sjunka något när treveckorssemestern träder i kraft.

Dess värre kommer läroverkslärarnas lönekrav att behandlas i en finansiellt svår situation; dröjsmålet är statsmakternas, inte lärarnas fel. Det nuvarande läget bör emellertid inte hindra att tjänsteförteckningsrevisionen snarast utförs och stadfästs, även om statsmakterna måste räkna med en viss övergångstid för beslutets fulla förverkligande. Gick något dylikt att genomföra beträffande prästerna, bör det gå beträffande läroverkslärarna. Särskilt för tillströmningen av nytt folk till läroverkslärarbanan är en snar reform av nöden; några års brist på lärarkandidater eller försämrat urval av lärare kommer att belasta undervisningsväsendet för decennier framåt. Vid reformen bör man också ta vara på möjligheterna att ordna en rimlig befordringsgång, att få fler trappsteg än från adjunkt till lektor och från vanligt läroverk till provårsläroverk.

Vi står inför en ofantlig omdaning av skolan. Att då inte genom rimliga lönevillkor skapa förutsättningar för att den högsta avdelningen inom denna skola får en dugande och kulturellt högtstående lärarkår är att från början förstöra verket.

Vilhelm Mobergs

roman om den svenska emigrationen till USA mottogs för ett år sedan med entusiasm av den svenska kritiken. Den aktion som inför bokens utgivande på engelska igångsatts mot den av svenska och svensk-amerikanska s. k. sedlighetsivrare är i sina yttringar motbjudande; det i går publicerade brevet från professor Uppvall i Philadelphia är speciellt olustigt, även om hänsyn tas till att jargongen vid okvädande är grövre i USA än här (jämför president Trumans reaktion mot kritiken av dotterns musikaliska prestationer). Man kan utgå från att aktionen inte får något gensvar i svensk kulturdebatt. Den amerikanska opinionen borde klart upplysas om att de svenskar som tagit del i kampanjen saknar varje tillstymmelse till auktoritet i dessa frågor inom sitt eget land.

Förhandlingar om frisöravtal.

Förhandlingar om nytt avtal för omkring 10.000 företagare och arbetstagare i herr- och damfrisöryrket pågår mellan Svenska frisörföreningen och Svenska frisörarbetareförbundet. Ingen av parterna har sagt upp avtalen, utan man har enats om att de nuvarande avtalen skall fortsätta att gälla tills parterna tagit definitiv ställning till avtalsfrågan.

Revisor Gren gör sannerligen julmaten rättvisa

Det är verkligen roligt med revisor Gren — han kan konsten att sprida jultrevnad omkring sig med sin glada matlust för allt vad julbordet har att bjuda — dopp i gryta, sylta, skinka, korv, lutfisk och gröt. Hur bär han sig åt som mår så prima? Jo, det är så enkelt så. Revisor Gren, som aldrig förr tålt julmaten för sin mages skull, har upptäckt Kruschen Salt. Nu tackar revisor Gren ja till alla julbjudningar och känner sig i fin form hela julen ändå — tack vare Kruschen Salt, som håller magen i ordning och julhumöret på toppen.

Kruschen Salt används av miljoner människor världen runt och rekommenderas sedan femtio år av engelska läkare. Är tillfällig lindrig förstoppning orsaken till Edra magbesvär och Er olustkänsla, håll er då i toppform med Kruschen Salt.

KRUSCHEN Salt

Hos Er handlande och på alla apotek

DAGENS NYHETER

utkommer

icke

Nyårsdagen

Måndagen den 1 januari

PRESSGRANNAR

Den nya räntepolitiken kommenteras i avvaktande ton av Tiden (s):

Det råder mycket delade meningar om räckvidden av de ekonomiskt politiska möjligheter, som räntevapnet, utnyttjat till fullo men [illegible] gränser det i praktiken kan bli fråga om, ger oss. Många är benägna att inte överskatta dem. Men ingen har i och för sig värderat dem så lågt, att dessa möjligheter skulle ha lämnats så oförsökta som hittills, om de inte måst köpas till det pris, som effekten på hyrorna utgjorde.

Nu sedan man varit beredd betala det priset och uppge tidigare segt försvarade positioner, återstår blott att hoppas, att utdelningen skall visa sig motsvara uppoffringen. Det finns skäl att befara, att om resultatet av den nya räntepolitiken stannar enbart vid en ny fastläsning av räntenivån på en med en halv procent höjd nivå, skillnaden mot det tidigare läget inte blir allt för avsevärd. Har den gamla positionen en gång uppgivits, kan det synas, att det därmed upptagna räntevapnet bör utnyttjas till mera än så, m. a. o. till en rörlig räntepolitik. Här återstår tydligen ännu åtskilliga frågor att ta ställning till. T. ex., om avsikten nu är att utnyttja räntan till att verkligen manövrera, har vi därmed inte avfärdat frågan om det nödiga manöverutrymmet. Hur långt är man beredd att gå? Även om vi bestämt oss för att betala ett pris för möjligheten att utnyttja räntan som vapen i vår ekonomiska politik, kan det ännu återstå att avgöra, vilket pris eller hur högt pris vi vill vara med och betala.

För att det skall bli räntepolitik och inte enbart höjd räntenivå fordras att staten tillgodoser sin varaktiga upplåning på marknaden och inte genom att hämta pengar i riksbanken direkt eller genom förmedling av sin affärsbank. Att statens olika banker parerar tillfälliga kursfall för obligationer genom stödköp i liten omfattning och vid enstaka tillfällen är befogat. Men räntepolitiken missriktas och inflationen drivs på så snart obligationsköpen används till att fixera ett räntestreck.

Vi gick in i 1950 med gott hopp, sammanfattar Vestmanlands Läns Tidning (fp) svaren på en rundfråga till näringsidkare och företagsledare i sin läsekrets om läget och utsikterna. Det har gått annorlunda än man väntade, och enbart prishöjningarna räcker till för att alla skall få känning av svårigheterna. Den citerade tidningen sammanfattar:

Knappt hos någon av industriledarna kommer misströstan eller djup pessimism till uttryck. Någon kryddar sina reflexioner med temperament; vad Hallstahammarsdisponenten säger kommer väl att reta en del, och debatten lär nog komma att fortsätta om de medel vi bör använda och den takt i vilken de bör gripas till för att bevara så mycket som möjligt av vårt välstånd. Men i grund och botten är inte heller hr von Kantzow pessimist. Han vet att vi har goda resurser, vi har en högklassig industri och vi har egna råvaror i landet, vi har produkter som duger att visa på världsmarknaden. Om vi blott får tillfälle att hålla vägarna öppna till den värld vi lever i och är beroende av.

Året började löftesbringande, det slutar i större ovisshet om vad vi går till mötes än något tidigare efterkrigsår.

Hr Hedlund river inga broar, tröstar sig Ny Tid (s):

Han har inte heller rivit broarna till socialdemokratin — annat än möjligen i folkpartiets önskedrömmar. Någon regelrätt samverkan mellan socialdemokratin och bondeförbundet är för dagen inte aktuell. Någon samverkan enbart för samverkans egen skull torde heller icke intressera vare sig socialdemokrater eller bondeförbundare. Den kan endast tänkas kring ett konkret program. Men man bör kanske inte ta gift på att bondeförbundet komplett utelämnat en sådan eventualitet ur sina kalkyler.

Inte socialdemokraterna heller, vad det tycks, Örebro-Kuriren (s) tar emellertid allvarligare på frågan om regeringssamverkan och skriver:

Det är ingen hemlighet att P. Alb. Hansson hade betydande sympatier för ett fortsatt samregerande efter andra världskrigets slut. Han drev dock inte denna linje med någon större kraft, då han inte heller var främmande för samregerandets negativa sidor. Med den utomordentliga förmåga han ägde att samla människor kring positiva mål, skulle han säkert kunnat samla även borgerliga krafter i regeringen kring en ur socialdemokratisk synpunkt acceptabel politik. Nu har denna samling i många frågor i realiteten kommit att ske i riksdagen kring förslag från en rent socialdemokratisk regering. Denna senare form av samling är, som vi ser saken, mera tilltalande, därför att den kan förutsättas ha skett under friare och mer frivilliga former än då enighet skall sökas kring en fråga redan i en regeringskrets, som i sig innesluter olika politiska uppfattningar.

Örebro-Kuriren finner dock samregeringen inte bara tolerabel utan ett direkt sundhetstecken, när detta regeringssystem tillgripes i en för landet allvarlig situation av sådant slag att de partipolitiska vapnen måste nedläggas **i det helas intresse.**

Dyrare bröd i två omgångar, tvättmedel, bomullsvaror höjs

Brödpriset väntas om ett par veckor stiga med 10 procent, vilket innebär att en limpa på 550 gram kommer att kosta 55 öre mot nu 50 öre. En vanlig vetebulle blir 1 öre dyrare.

Sveriges bageriidkarförening förhandlar för närvarande med bl. a. priskontrollnämnden om de nya priserna, och man väntar en uppgörelse senast mitten av januari. Det hävdas från bageriidkarhåll att en 10 procents prishöjning svarar mot fördyringen hittills av mjöl, margarin, mjölk och bränsle. Alla kommande kostnadsökningar såsom höjda löner och dyrare mjöl är inte med i kalkylen för de nuvarande kraven och ytterligare prisstegringar torde vara att vänta.

För närvarande övervägs inte någon prishöjning på hårt bröd. Vi ställer oss avvaktande inför den kommande utvecklingen och räknar med att än så länge kunna hålla de gamla priserna, uppger konsul K. E. Lundström vid Wasa spisbrödsfabrik.

Här nedan en del aktuella prishöjningar i övrigt:

SÅPA: Priskontrollnämnden har från och med 27 december medgett en höjning av stoppriserna på såpa i alla handelsled med 1 öre per kilo.

SODA: Konsumentpriset på vanlig kristallsoda får från och med 27 december höjas med högst 2 öre kilot.

MAKARONER: PKN har med giltighet från och med 2 januari godkänt följande prishöjningar på makaroner: i lös vikt med 1 öre per kilo och i förpackningar om högst 1 kg med 8 öre per kilo.

BOMULLSGARN: Priserna på bomullsgarn, som stiger avsevärt, är ännu inte helt klara, men priskontrollnämnden har fastställt provisoriska normalpriser att gälla tills nya förhandlingar inom kort upptas: För strump- och virkgarn 2- och flertrådigt nr 2—20 blir priset 12:60 för det oblekta, 14:15 för det blekta, rött 20:75, pastellfärger 19:15 per kilo. Dubbeltvinnat mattvarp och fiskgarn nr 12 oblekt 12:75, blekt 14:05, mattvarpsgrått 16:— per kilo.

BOMULLSTRIKÅ: I avvaktan på ytterligare förhandlingar har PKN medgivit att detaljisterna tills vidare får tillämpa följande marginaler för prisstegringen: för herr- och gossunderkläder i lahmannsimitat och flossade kvaliteter 25,8 proc., övriga herr- och gossunderkläder 26,2 procent och för alla övriga artiklar 33 procent.

BLÅKLÄDER: Priserna är ännu provisoriska och blir för t. ex. standardvävnaderna nummer 579—81 för hängslebyxa 15:30, midjebandsbyxa 13:—, overall 23:90 och blus 11:30.

TVÄTTMEDEL: Konsumentpriset på 1 helpaket Persil har höjts till 1:30, på halvpaket till 0:68. Radionpriset, 1:40 för helpaket, är ännu oförändrat efter prishöjningen för några månader sedan liksom priserna på motsvarande kvaliteter av andra märken.

BAKPULVER: Marabous nya bakpulverpriser är 1:40 för burk på 250 gram, 65 öre för 100 gram. Om Ekströms förhandlas ännu.

HAVREGRYN M. M. Från årsskiftet slopas den statliga subventioneringen av havreprodukter. Med anledning därav har priskontrollnämnden beslutat medge höjning av stoppriserna på havregryn, havremjöl och havremust med 10 öre per kg i alla handelsled. Från denna prishöjning har dock undantagits havremjöl och havremust i kvarnförpackade kartonger om högst 1 kg. Anledningen härtill är att subventioneringen inte omfattat dessa varor. Av andra skäl kommer dock viss prishöjning att medges för de nämnda kvarnförpackningarna.

MAJONNÄS M. M. Nya och höjde priser har det blivit [illegible] Findusprodukter. Ett paket chokladpudding på 43 gram kostar nu 45 öre mot tidigare 40 öre, och brylépudding på 78 gram har även stigit med 5 öre och kostar nu 60 öre. Majonnäs i glas på 1,8 kg kostar nu 12:60 mot tidigare 11:70, majonnäs i lös vikt har blivit 5 öre dyrare per hg och kostar nu 70 öre. Majonnäs i mindre glasförpackning kostar 1:45 för 175 gram. Tidigare var priset 10 öre lägre.

RESTAURANGPRISERNA: Förhandlingarna mellan restauranggägarna och priskontrollnämnden om att häva prisstoppet även på spritfria restauranger, de s. k. folkrestaurangerna, pågick även på lördagen och fortsätter på tisdag. Folkrestaurangerna hävdar att de kommit i sämre läge än spritrestaurangerna, där prisstoppet numera gäller endast standardmåltider. Det nya löneavtalet som är under omröstning torde slå igenom restaurangpriserna redan i början av nyåret.

Donation på 20.000 kr. för botanisk forskning

F. lektorn fil.dr Johan Albert Otto Skårman har testamenterat 20.000 kr. till Svenska botaniska föreningen till en fond för vetenskaplig forskning och undervisning. Avkastningen skall användas till tryckning av vetenskapliga handlingar som antagits till införande i föreningens tidskrift.

Östermalms läroverk får 10.000 kr. dels till en stipendiefond åt nybliven student med goda insikter i biologi, dels till premier åt elever som gjort vackra naturvetenskapliga samlingar och undersökningar av botanisk eller zoologisk art. Slutligen får Naturvetenskapliga studentsällskapet i Uppsala, Linnéstipendiefonden, 5.000 kr.

Kurs på Krigshögskolan för brigadchefer.

En taktisk kurs för högst 50 regementsofficerare vill arméchefen ordna 22 januari—3 februari vid Krigshögskolan. I den nya krigsorganisationen har brigaden införts som lägsta operativa enhet. Detta medför att brigadstaberna inte kan beräknas fungera tillfredsställande omedelbart efter organisering. Som första åtgärd för att häva denna brist bör den föreslagna taktiska kursen, omfattande infanteri- och pansarbrigads användning i skilda lägen, ordnas för brigadchefer eller i vissa fall brigadstabschefer.

DAGENS NYHETER

TEGELBACKEN, STOCKHOLM 1

Telefon: 22 40 00

Telegramadress: *Dagsnyheter.*

Postgiro nummer { 1616 (för annonser) 1617 (för prenumeration)

Chefredaktör: *Herbert Tingsten.* Träffas säkrast kl. 13.30—14.30)

Politisk huvudredaktör: *Leif Kihlberg.*

Redaktionschef och ansvarig utgivare: *Sten Hedman.*

Dagens Nyheters Aktiebolag: Verkst. direktör: *Helge Heilborn*

PRENUMERATIONSPRISER fr. o. m. 1 januari 1951

A Stockholmsupplagan

Månad ... 5:25 Kvartal .. 15:25

Halvår ... 30:— Helår .... 60:—

ANNONSPRISLISTA

daterad 12/5 1950 gäller året ut. Ny annonsprislista fr. o. m. jan. 1951 tillhandahålles på begäran.

Dagens Nyheters tryckeri, Sthlm.

Försvunnen sökt i hela Västervik

Västervikspolisen har hela veckan bedrivit omfattande spaningar efter den försvunne stockholmaren Ture Ögren. Man har sökt på alla tänkbara hotell och sjukhus, och man har även undersökt vilka båtar som legat i hamnen vid tidpunkten för försvinnandet. En örebroare som varit tillsammans med Ögren har förhörts, men har inte kunnat ge några positiva ledtrådar för spaningsarbetet. Polisen betecknar försvinnandet som ett mysterium.

De som skriver nuets roliga historia i DN 3.

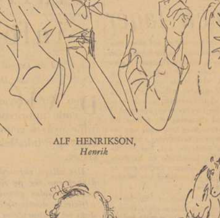
OSCAR RYDQVIST, *Åbergsson*
Redaktör för Namn och nytt

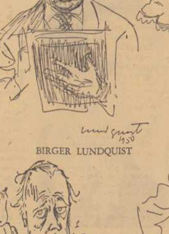
ERIK LUNDEGÅRD, *Eld*

LENNART NYBLOM, *Red Top*

ALF HENRIKSON, *Henrik*

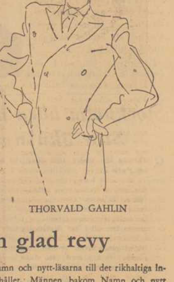
BIRGER LUNDQUIST

ERIK STAPELBERG, *Bryll*

UNO STALLARHOLM

THORVALD GAHLIN

Varje morgon ny en glad revy

på DN:s Namn och nytt-sidor. Den skrivs av våra skalder och kåsörer, av våra korrespondenter när och fjärran, den ritas av våra tecknare, och inte minst bidrar de trogna Namn och nytt-läsarna till det rikhaltiga innehållet. Männen bakom Namn och nytt ser ut så här, porträtterade av Birger Lundquist, en av dem.

DAGENS NYHETER
Sveriges största dagliga tidning

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.